

Sygn. akt III UK 160/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSA Ewa Stefańska

w sprawie z odwołania W. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 czerwca 2017 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 5 maja 2016 r., sygn. akt III AUa .../15,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującego się
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 5 maja 2016 r. oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 31 marca 2015 r., którym zmieniono decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w [...] z dnia 11 lutego 2014 r. w ten sposób, że przyznano ubezpieczonemu Władysławowi Piłatowi prawo do emerytury od 5 lutego 2014 r.

W sprawie ustalono, że ubezpieczony, ur. 22 listopada 1950 r., był zatrudniony w Zakładach Tworzyw Sztucznych „E.” S.A. [...] (później LE. S.A. [...]) od 1 sierpnia 1973 r. do 31 maja 2007 r., gdzie zajmował różne stanowiska. Od 1 maja 1976 r. do 31 maja 1980 r. jako kierownik Działu Elektronicznego Przetwarzania Danych zajmował się przygotowywaniem elektronicznej bazy danych dotyczących głównie gospodarki materiałowej. Dane zawarte w dokumentach papierowych dotyczące przyjęcia, zużycia, rozliczenia materiałów były wprowadzane do systemu informatycznego. Baza była tworzona i dane wprowadzane na stanowiskach komputerowych wyposażonych w elektroniczne monitory ekranowe. Ze względu na konieczność stałego opracowywania formularzy do baz danych oraz wprowadzania danych do systemu informatycznego wykonywana przez ubezpieczonego obsługa monitora szczególnie obciążała wzrok i wymagała precyzyjnego widzenia. W okresie od 13 marca 1982 r. do 14 kwietnia 1983 r. odwołujący się pracował jako specjalista technolog na Wydziale Aminoplastów, sprawując dozór inżynieryjno – techniczny nad pracą operatorów urządzeń rozdrabniających, sortujących oraz granulujących przy produkcji tworzyw melaminowych na bazie żywic formaldehydowo – melaminowych, aparaturowych procesów kondensacji i polimeryzacji, zestawiaczy mieszanek i roztworów, a także pracowników transportowych. Od 1 listopada 1985 r. do 30 czerwca 1992 r. ubezpieczony był kierownikiem Wydziału Aminoplastów, zaś od 1 lipca 1992 r. do 31 stycznia 1996 r. był tam głównym technologiem. Pomimo formalnej zmiany nazwy zajmowanego stanowiska rzeczywisty rodzaj obowiązków i charakter czynności wykonywanych przez odwołującego się pozostał niezmieniony. Pracował bowiem przede wszystkim na hali produkcyjnej, kontrolując czynności wykonywane przez operatorów urządzeń rozdrabniających, sortujących oraz granulujących,

aparaturowych procesów kondensacji i polimeryzacji, robotników transportowych. Swoje czynności ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd odwoławczy zaakceptował ocenę prawną Sądu pierwszej instancji odnośnie do tego, że prace wykonywane przez odwołującego się w Wydziale Aminoplastów na stanowiskach: specjalisty technologa, kierownika Działu i głównego technologa należało zakwalifikować jako prace w warunkach szczególnych, które są ujęte w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej jak: „rozporządzenie z 7 lutego 1983 r.”), dziale XIV pod poz. 24 – dozór inżynieryjno – techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie (prace przy produkcji i przetwórstwie żywic i tworzyw sztucznych oraz produkcji surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa – wykaz A, dział IV, poz. 17). Akceptację Sądu drugiej instancji uzyskał też pogląd Sądu Okręgowego o konieczności zaliczenia do pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia ubezpieczonego na stanowisku kierownika Działu Elektronicznego Przetwarzania Danych, bowiem stale tworzenie formularzy baz danych i wprowadzanie danych do systemu informatycznego było pracą polegającą na stałej obsłudze elektronicznego monitora ekranowego, która szczególnie obciążała wzrok i wymagała precyzyjnego widzenia, wymienioną w dziale XIV, poz. 5 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.

W konsekwencji, wobec ustalenia, że odwołujący się wykazał 15 – letni okres pracy w warunkach szczególnych, spełnił również pozostałe warunki uprawniające do emerytury w wieku obniżonym określone w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.; dalej jako: „ustawa emerytalna”), za trafne Sąd Apelacyjny uznał stanowisko Sądu pierwszej instancji wyrażone w zaskarżonym wyroku o przysługiwaniu mu prawa do dochodzonego świadczenia.

Organ rentowy wywiódł skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe

zastosowanie art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej i § 2 ust. 1 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., przez przyjęcie, że ubezpieczony posiada okres 15 lat pracy w warunkach szczególnych, przy uwzględnieniu okresu zatrudnienia w LE. S.A. [...] od 1 maja 1976 r. do 31 maja 1980 r. na stanowisku kierownika Działu Elektronicznego Przetwarzania Danych i w tym czasie stale i w pełnym wymiarze pracował przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych i wykonywaniu pracy określonej w stanowiącym załącznik do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. wykazie A, dziale XIV, poz. 5, co w konsekwencji doprowadziło do przyznania mu prawa do emerytury od 5 lutego 2014 r.

Opierając skargę na takiej podstawie, skarżący wniósł o zmianę wyroku Sądu Apelacyjnego i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz oddalenie odwołania od decyzji organu rentowego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, między innymi, że Sąd odwoławczy błędnie ocenił charakter pracy wykonywanej przez ubezpieczonego w spornym okresie. Biorąc pod uwagę czynności, jakie odwołujący się wykonywał (tworzenie formularzy baz danych i wprowadzanie danych do systemu informatycznego), można bowiem jedynie stwierdzić, że posługiwał się on monitorem ekranowym. Określenia „obsługa monitora” i „posługiwanie się monitorem” są rozbieżne pojęciowo. Zgodnie z definicją słowo „obsługiwać” oznacza wykonywanie czynności koniecznych dla właściwego funkcjonowania jakiegoś urządzenia. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie pozwala stwierdzić, ażeby prace wykonywane przez odwołującego się można była zakwalifikować do tak rozumianej obsługi monitora. Posługiwał się on bowiem jedynie monitorem przy wykonywaniu swoich obowiązków pracowniczych, które to czynności nie mogą być zaliczone jako praca w warunkach szczególnych, wymieniona w wykazie A, dziale XIV, poz. 5.

Ubezpieczony w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Materialnoprawna podstawa skargi kasacyjnej skupia uwagę na subsumcji stanu faktycznego pod abstrakcyjną normę prawną zawartą w art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej w związku z stanowiącym załącznik do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. wykazem A, dział XIV, poz. 5. Przepis ten stanowi, że uprawnienie do emerytury w wieku obniżonym nabywa osoba wykonująca prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia. Zastrzega jednak, że chodzi o prace wykonywane w enumeratywnie wymienionych dziedzinach - w kartografii, montażu mikroelementów wymagającego posługiwania się przyrządami optycznymi oraz przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych. Nie ma przy tym przesłanek do stwierdzenia, że w rozumieniu tego przepisu obsługa elektronicznych monitorów ekranowych oznacza wykonywanie czynności koniecznych dla właściwego funkcjonowania tych monitorów. Przeczy nadawaniu takiego znaczenia temu określeniu już samo to, że ma to być praca szczególnie obciążająca wzrok i wymagająca precyzyjnego widzenia, których to cech trudno doszukać się przy obsłudze monitorów w sposób prezentowany przez skarżący organ rentowy. Słowo „obsługiwanie” występuje w różnych grupach znaczeniowych, również w znaczeniu posługiwania się czymś, użytkowania czegoś. Za tym, że takie znaczenie ma słowo „obsługa” w analizowanym przepisie przemawia nie tylko jego wykładnia językowa (ma to być czynność wymagająca precyzyjnego widzenia i szczególnie obciążająca wzrok), ale i systemowa. O pracy związanej z obsługą elektronicznych monitorów ekranowych mowa jest także w § 7 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe (Dz.U. Nr 148, poz. 973). Ten akt prawny z pewnością zaś dotyczy pracowników użytkujących w czasie pracy monitor ekranowy (por. § 2 pkt 4 tego rozporządzenia), a nie wykonujących czynności konieczne do właściwego jego funkcjonowania.

Analiza przepisów przywołanych w podstawie skargi kasacyjnej prowadzi zatem do wniosku, że chodzi w nich o pracownika użytkującego w czasie pracy monitor ekranowy, a zasadnicze znaczenie przy kwalifikowaniu tej pracy jako

wykonywanej w szczególnych warunkach ma to, czy była ona wykonywana przy obciążeniu narządu wzroku i czy wymagała precyzyjnego widzenia. Obie te cechy powinny wystąpić kumulatywnie. Nie można też pominąć, że kwalifikacja wystąpienia wskazanych czynników ma wymiar ocenny. Upewnia w tym przekonaniu posłużenie się terminem „szczególnie”. Oznacza to, że prawodawca wartościuje prace obciążające wzrok i wymagające precyzyjnego widzenia. W celu uzyskania emerytury w obniżonym wieku konieczne jest wystąpienie tych właściwości w stopniu kwalifikowanym. W zindywidualizowanym stanie faktycznym zachodzi konieczność przesądzenia, czy wykonywana praca szczególnie obciążała wzrok i wymagała dokładnego widzenia, czy też cechy te wystąpiły, jednak nie w natężeniu „szczególnym”. Właściwość ta nawiązuje do pojęcia pracy o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, o której mowa w art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2010 r., II UK 236/09, LEX nr 599770). Nie bez znaczenia jest również zakwalifikowanie tego rodzaju szkodliwej pracy, jako wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Eliminuje to przypadki jedynie korzystania w trakcie realizacji obowiązków pracowniczych z elektronicznych monitorów ekranowych. Wskazane obostrzenia występowały w pracy wykonywanej przez ubezpieczonego, co odzwierciedla wiążący Sąd Najwyższy stan faktyczny (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obsługiwał elektroniczne monitory ekranowe, stale opracowując formularze do baz danych oraz wprowadzając dane do systemu informatycznego, co szczególnie obciążało wzrok i wymagało precyzyjnego widzenia. W postępowaniu kasacyjnym wiążące jest przy tym ustalenie Sądu odwoławczego, że wskazane negatywne dla zdrowia czynniki występowały w kwalifikowanym (wyjątkowym) stopniu. Oznacza to, że Sąd drugiej instancji nie dopuścił się niewłaściwego zastosowania i błędnej wykładni art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c.).

kc